

הבנת הנקרא - קטעים לתרגול

מקבץ 4

הבנת הנקרא

לפניכם ארבעה קטעים ובסוף כל אחד מהם שאלות. קראו כל קטע בעיון וענו על השאלות שאחרי.

I קטע

- (1) כבר בימי קדם, לאחר שעזבו בני האדם את המערות - שהיו מקומות המחסה הטבעיים שלהם - הם החלו לבנות לעצמם בתים מעץ. בתקופה שבה אמצעי ההובלה היו מוגבלים, השתמשו בעץ לבנייה אך ורק באזורים שהתברכו ביערות, אך גם כיום, הבנייה בעץ נפוצה באזורים מיוערים ונדירה באזורים מדבריים.
- (5) העץ הוא חומר מתאים לבנייה כי הוא רך ונוח לעיבוד, ועם זאת חזק דיו ויכול לשמש לקורות ולעמודים. העץ גם מבודד היטב, ולכן מפחית את הצורך בחימום בחורף, ובקירור בקיץ. יתרון נוסף לבנייה בעץ הוא משך הבנייה, שהוא קצר מהזמן שאורכת בנייה באבן. לבנייה בעץ יש גם חסרונות: הבתים זקוקים לטיפול קבוע, למשל צביעה ושימון, כדי שהעץ לא יתפורר או יירקב. נוסף על כך, העץ הוא חומר דליק, ולכן יש להיזהר בשימוש באש לבישול או לחימום בתוך הבית.
- (10) בדרך כלל בונים את בתי העץ מעל בסיס של אבן או חומר עמיד אחר, כדי להרחיק את העץ מהאדמה הרטובה. הבנייה בעץ מחייבת לבנות גג משופע, מפני שקשה מאוד לבנות גג עץ שטוח שיהיה אטום למים. כאשר הגג משופע, מי הגשמים גולשים במהירות אל מעבר לקירות הבית.
- כיום טכנולוגיות מתקדמות מאפשרות להשתמש בעץ באופן שלא היה אפשרי בעבר. למשל, היום אפשר להדביק לוחות עץ זה לזה וליצור קורות רחבות וחזקות. היום גם מייצרים מעץ עמודים גבוהים וחזקים במיוחד שיכולים לשאת משקל רב, ומשתמשים בהם גם לבניית בנייני ציבור ברחבי העולם.
- (15)

השאלות

1. בשורה 3 כתוב: "באזורים שהתברכו ביערות". במקום "שהתברכו ביערות" אפשר לכתוב:

- (1) שמקווים שיתפתחו בהם יערות
- (2) שבנו בהם בעיקר ביערות
- (3) שיש בהם הרבה יערות
- (4) שאפשר להוביל בהם את העצים

.2 לפי הפסקה הראשונה, מדוע גם כיום נדירה הבנייה בעץ באזורים מדבריים?

- (1) כי באזורים אלה כלי התחבורה מועטים
- (2) כי באזורים אלה קשה לשמר את העץ ולטפל בו
- (3) כי באזורים אלה חיים פחות בני אדם
- (4) כי באזורים אלה העצים מועטים

.3 לפי הפסקה השנייה, העץ מבודד היטב, ולכן -

- (1) הוא רך ונוח לעבוד איתו
- (2) הוא מסייע לשמור על רמת חום יציבה בבית
- (3) אפשר ליצור ממנו קורות ועמודים
- (4) קל להשתמש בו בבנייה

.4 מדוע בדרך כלל בונים את בתי העץ מעל בסיס של אבן (שורה 10)?

- (1) כדי שיהיה אפשר לבנות לבתים גג משופע
 - (2) כדי למנוע שריפה של העץ
 - (3) כדי להגן על העץ מפני רטיבות שמקורה בקרקע
 - (4) כדי לנקז את המים אל מעבר לקירות הבית
-

קטע II

(1) "יום שני ללא בשר" הוא יוזמה חדשה שמטרתה לצמצם את צריכת הבשר בעולם. בישראל מובילה את המהלך מיקי חיימוביץ', בעבר מגישת חדשות בטלוויזיה. במדינות רבות בעולם אימצו זה מכבר את הרעיון, ואף שילבו בתוכנית הלימודים בבתי הספר תכנים הקשורים לנושא. בעת האחרונה החלו ארגונים ומקומות עבודה בישראל להצטרף ליוזמה כדי לתרום לצמצום צריכת הבשר.

(5) במסע הסברה ברחבי הארץ, חיימוביץ' מציגה את תרבות השפע וצריכת היתר בעולם המערבי כאחד הגורמים המרכזיים למשבר המזון העולמי, ההולך ומחריף. כדי להתמודד עם משבר זה היא מציעה לחזור לצריכה של "מזון מקיים", כלומר מזון מקומי עונתי, כמו פירות וירקות הגדלים בעונתם בסביבתם הטבעית, שייצורם גורם פחות נזק לסביבה מייצור מזון מן החי. הדעה הרווחת היום בקרב מומחים היא שצריכה של מזון כזה טובה לבריאות ומביאה לידי חיסכון במשאבים. בשר אינו מזון מקיים, ולהחלטה להימנע מאכילתו לפחות יום אחד בשבוע יש תרומה של ממש בשלושה היבטים עיקריים: סביבה, בריאות ומוסר.

צמצום צריכת הבשר תורם לאיכות הסביבה. לדוגמה, משק החי אחראי לכמעט חמישית מהפליטה של גזי החממה בעולם, שיעור גבוה אף מחלקה של התחבורה בפליטתם של גזים אלו. יום אחד ללא צריכת בשר בישראל יפחית את זיהום האוויר במידה השקולה להפחתת הזיהום שתתקבל מהשבתה ליום אחד של 500 אלף מכוניות. צמצום צריכת הבשר תורם גם למניעת מחלות. צריכה גבוהה של בשר מביאה לידי עלייה ברמת השומנים בדם ולהשמנת יתר, המסכנות את הבריאות. "התזונה המומלצת היום בעולם היא התפריט הים תיכוני, המתבסס בעיקר על ירקות, על פירות ועל דגנים, אלא שאנחנו קצת התרחקנו ממנו", אומרת חיימוביץ'. צמצום צריכת הבשר מפחית גם את מידת הפגיעה בחיות. משק החי המודרני אינו דומה למשק הכפרי הירוק והשלו של פעם, והיום תנאי הגידול של העופות והבקר גורמים להם סבל רב. בישראל, למשל, היקף השחיטה של בעלי חיים למאכל עולה בהתמדה.

(20) חיימוביץ' מספרת שאומנם היא צמחונית כבר שנים רבות, אך מטרתה אינה לקפות על אחרים את דרך חייה, אלא רק לפקוח את עיניהם לעובדות ולמשמעותן.

השאלות

5. מהי יוזמת "יום שני ללא בשר" המוזכרת בשורה הראשונה?

- (1) קריאה לציבור להימנע מאכילת בשר פעם בשבוע, ביום שני
- (2) ניסיון לשכנע את הציבור להימנע מאכילת בשר עד יום שני בכל שבוע
- (3) המלצה להפסיק לאכול בשר, ולאכול רק דגנים, פירות וירקות
- (4) מסע הסברה לטובת צמצום צריכת הבשר בבתי ספר ביום שני בכל שבוע

6. על פי הפסקה השנייה, מהו "מזון מקיים"?

- (1) מזון המשביע משפחה שלמה
- (2) מזון מן הצומח הגדל בעונתו בסביבתו הטבעית
- (3) מזון איכותי המבטיח קיום בכבוד
- (4) מזון הקיים בשפע בעולם המערבי

7. מה נאמר בתחילת הפסקה השלישית על השפעת צריכת בשר על הסביבה?

- (1) שרק המכונניות מזהמות את האוויר יותר משמזהם אותו ענף גידול החיות לצורכי מאכל
- (2) שבארץ, כדי לספק מנת בשר יומית לכל אדם, יש להשבית מנסיעה 500 אלף מכונניות
- (3) שצמצום משק החי יאפשר להעלות את מספר המכונניות בלי לגרום נזק לסביבה
- (4) שכיום משק החי מזהם את הסביבה יותר משמזהמים אותה כלי הרכב

8. "אלא שאנחנו קצת התרחקנו ממנו" (שורות 17-18). במילה ממנו הכוונה היא -

- (1) לצמצום צריכת הבשר
- (2) למצב של בריאות תקינה
- (3) לתפריט הים תיכוני
- (4) למשק הכפרי של פעם

9. מה פירוש המילה **לְכָפוֹת** בשורה 21?

- (1) להכריח
- (2) להאשים
- (3) לשכנע
- (4) להסביר

קטע III

(1) בעבר הרחוק היה רוב שטח היבשה של כדור הארץ מכוסה צמחים רב-שנתיים, כלומר, צמחים שמסוגלים לחיות שנים רבות. עם התפתחות החקלאות החלו בני האדם לגדל צמחים חד-שנתיים, שצריך לזרוע שוב בכל שנה. גידולים אלה החליפו בהדרגה חלק ניכר מהצמחים הרב-שנתיים.

(5) זה עשרות שנים חוקרים העוסקים במדעי החקלאות שואפים "להחזיר את הגלגל לאחור" ולהחליף את הגידולים החד-שנתיים בגידולים רב-שנתיים, משום שאין צורך לזרוע אותם שוב בכל שנה, ויש להם יתרונות רבים נוספים: ראשית, שורשיהם עמוקים יותר ועוצרים חלק ניכר ממי הגשמים, וכך הם מסייעים לאדמה לשמור על מינרלים חיוניים, כמו זרחן; שנית, הם זקוקים לדישון ולהשקיה מועטים; שלישית, שיטת הגידול התעשייתי המבוססת על זריעה חוזרת של אותו גידול בכל שנה מגבירה את השחרור של תרכובות פחמן מזיקות לאוויר, ואילו בשדה של צמחים רב-שנתיים אין צורך לעבד את הקרקע לעיתים קרובות, ולכן פליטת תרכובות הפחמן פחותה. (10)

לדברי האקולוג ג'רי גלֹבֶר, בעשור האחרון פותחה הטכנולוגיה העשויה להגשים את ה"חלום": המדענים מזרזים את פיתוח הזנים הרב-שנתיים באמצעות טכנולוגיית זיהוי גנטי מתקדמת שבעזרתה הם יכולים למצוא במהירות צמחים שתכונותיהם הגנטיות הן התכונות שהם מבקשים. הם בודקים אלפי זרעים, ובוררים מהם את הזרעים המועטים שהגנים שלהם יסייעו לצמח לשרוד שנים רבות. אם יצליחו בכך, יהיה אפשר להגדיל בשיעור ניכר את התוצרת של אדמות חקלאיות בכמה מן האזורים העניים בעולם. (15) וייתכן גם שהצמחים האלה יוכלו לספוג חלק מתרכובות הפחמן המזיקות שבאטמוספירה של כדור הארץ.

אֵד בֶּקְלֶר, גנטיקאי של צמחים מאוניברסיטת קורנל המנסה לפתח זן רב-שנתי של תירס, סבור שיעברו עוד חמש שנים לפני שיהיה אפשר לזהות את כל הגנים המסייעים לתירס להאריך ימים, ויעבור עוד כעשור עד שיהיה אפשר לגדל זן כזה לשימוש חקלאי. "גם אם נשתמש בטכנולוגיות המתקדמות ביותר, קרוב לוודאי שפיתוחו של זן התירס הרב-שנתי יארך כעשרים שנה", אומר האקולוג גלובר. (20)

השאלות

10. לפי הפסקה הראשונה, מה ההבדל בין צמחים חד-שנתיים לצמחים רב-שנתיים?

- (1) החד-שנתיים צומחים למלוא גודלם בתוך שנה, והרב-שנתיים - בתוך פחות משנה
- (2) החד-שנתיים מתים בתוך שנה אחת, והרב-שנתיים חיים זמן רב
- (3) החד-שנתיים הם צמחים נדירים, והרב-שנתיים נפוצים בכל כדור הארץ
- (4) החד-שנתיים הם צמחי בר, והרב-שנתיים הם גידולים חקלאיים

11. בשורה 6 כתוב: "שורשיהם עמוקים יותר". במילה **שורשיהם** הכוונה לשורשים של -

- (1) הצמחים הרב-שנתיים
- (2) הצמחים החד-שנתיים
- (3) מדעי החקלאות
- (4) הגידולים החקלאיים

12. מה **אינו** נזכר בפסקה השנייה כיתרון של גידולים רב-שנתיים?

- (1) שמירה על מינרלים חשובים באדמה
- (2) הפחתה בשחרור תרכובות פחמן מזיקות לאוויר
- (3) עמידות בפני מחלות
- (4) צורך במעט דישון כדי לצמוח

13. לפי הפסקה השלישית, טכנולוגיית הזיהוי הגנטי מסייעת למדענים -

- (1) לזהות צמחים שיגיעו למלוא גודלם בתוך פחות משנה
- (2) למצוא את הצמחים שיפיקו מספר רב של זרעים
- (3) להגן על הצמחים מפני מזיקים
- (4) למצוא מהר יותר את הזרעים שהם מחפשים

14. בשורה 15 כתוב: "להגדיל בשיעור ניכר". במקום **בשיעור ניכר** אפשר לכתוב -

- (1) במידה רבה
- (2) בתוך זמן קצר
- (3) בעזרת מחקר
- (4) ככל הנראה

קטע IV

(1) תאטרון יפו הוא תאטרון יהודי-ערבי ייחודי שפועלות בו שתי קבוצות, אחת בעברית ואחת בערבית. הקבוצה הדוברת עברית היא קבוצת "תאטרון מקומי" בניהולו האומנותי של יגאל עזרתי, והקבוצה הדוברת ערבית היא קבוצת "אלסראיא" בניהולו האומנותי של אדיב ג'השאן. כל קבוצה מפיקה הצגות נפרדות בשפה שלה, ושתיהן מפיקות יחד הצגות משותפות.

(5) התאטרון, הפועל כבר יותר מעשר שנים, הוקם מתוך תפיסה שעשייה תרבותית המשותפת לשתי הקהילות בישראל - הערבית והיהודית - היא צורך מוסרי ואומנותי חיוני. באתר האינטרנט של התאטרון כתוב: "תאטרון יפו משמש במה למפגש בין-תרבותי המעודד היכרות בין התרבויות הערבית והעברית, וקירוב ביניהן מתוך כבוד הדדי ואמונה בדרך של פיוס ושלוש". לתאטרון מגיע קהל מגוון מקרב תושבי יפו - קהל של מבוגרים, ילדים ונוער, ובו דוברי ערבית ודוברי עברית. בדרך כלל, בתום ההצגות נערכת שיחה בין הקהל לאומנים. (10)

אף שרוב הזמן התאטרון נתון בקשיים כלכליים, הוא ממשיך ליצור במרץ ובלי חשש, כפי שמעיד יגאל עזרתי, מנהל קבוצת "תאטרון מקומי": "אומנם אנחנו עובדים כמעט בלי שכר, אבל העוני הזה נותן חירות רבה ליצור דברים שבאמת מעניינים אותנו. היצירה החופשית, המחברת בין האומנים בתאטרון שלנו, יוצרת מודל לחיים משותפים אפשריים בין ערבים ליהודים גם מחוץ לתאטרון". ואכן, תאטרון יפו הוא מוסד יוצא דופן בנוף התאטרון הישראלי: מעורבותו החברתית רבה, וסגנונו ייחודי. הצגות התאטרון ויוצריהן זכו בפרסים ובציונים לשבח בארץ ובחו"ל. (15)

השאלות

15. בשורה 4 כתוב: "ושתיהן מפיקות ...". **שתיהן**, כלומר שתי -

- (1) השפות
- (2) הקהילות
- (3) ההצגות
- (4) הקבוצות

16. על פי הפסקה הראשונה, מה נכון בנוגע לתאטרון יפו?

- (1) יש בו שתי קבוצות, ערבית ויהודית, והן מעלות יחד הצגות משותפות
- (2) בכל אחת מההצגות של התאטרון מדברים בשפה אחת בלבד
- (3) בכל אחת מההצגות של התאטרון השחקנים מדברים בשתי שפות
- (4) יש בו שתי קבוצות, ערבית ויהודית, והניהול שלהן משותף

17. לפי הנאמר באתר האינטרנט של התאטרון (שורות 7-8), מה מאפיין את פעילות התאטרון?

- (1) הופעות משותפות של שחקנים ערבים ויהודים החונים חוויה תרבותית דומה
- (2) שיתוף פעולה בין שחקנים ערבים ושחקנים יהודים שמביא לידי הפקת הצגות איכותיות
- (3) מפגשים בין-תרבותיים המקדמים היכרות וכבוד הדדי בין שתי הקהילות
- (4) הפקות תאטרון המעלות רעיונות חדשים בנושא שלום בין העמים

18. על פי הפסקה השלישית, מה הערך העיקרי של תאטרון יפו בעיני המנהל האומנותי של "תאטרון מקומי"?

- (1) התאטרון מדגים ומדגיש את החשיבות הרבה של התרבות והאומנות בחייהם של כל בני האדם
- (2) העשייה האומנותית המשותפת היא דוגמה לאפשרות של חיים משותפים בין ערבים ויהודים
- (3) העשייה האומנותית בתאטרון מציגה דרכים יצירתיות לפתרון בעיות שנוצרו במציאות קשה
- (4) התאטרון מעודד ערבים ויהודים להתעניין זה בתרבותו של זה ולהפיק עבודות אומנותיות יחד

19. לפי הפסקה השלישית, מה דעתו של המנהל האומנותי על המצב הכלכלי הקשה של התאטרון?

- (1) זהו מצב זמני עד שיהיו חיים משותפים בין שני העמים
 - (2) יש להשקיע מאמצים כדי להשיג מימון להצגות
 - (3) מצב זה מאפשר לתאטרון מידה של חופש בבחירת התכנים של ההצגות
 - (4) אי-אפשר ליצור הפקות איכותיות כשהמצב הכלכלי טוב
-

מפתח תשובות נכונות

קטעים לתרגול מקבץ 4

קטע ראשון

מספר השאלה	1	2	3	4
התשובה הנכונה	3	4	2	3

קטע שני

מספר השאלה	5	6	7	8	9
התשובה הנכונה	1	2	4	3	1

קטע שלישי

מספר השאלה	10	11	12	13	14
התשובה הנכונה	2	1	3	4	1

קטע רביעי

מספר השאלה	15	16	17	18	19
התשובה הנכונה	4	1	3	2	3

© כל הזכויות שמורות למרכז הארצי לבחינות ולהערכה (ע"ר)

אין להעתיק או להפיץ בחינה זו או קטעים ממנה בכל צורה ובכל אמצעי, או ללמדה - כולה או חלקים ממנה - בלא אישור בכתב מהמרכז הארצי לבחינות ולהערכה.